
ПРАВА НА ЧОВЕКА

РЕШЕНИЕ НА СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ – ЧЕТВЪРТИ СЪСТАВ, ПО ДЕЛО C-608/21

25 май 2023 година

Преюдициално запитване – Съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси – Директива 2012/13/ЕС – Право на информация в наказателното производство – Член 6 – Право на информация относно обвинението – Член 7 – Право на достъп до материалите по делото – Ефективно упражняване на правото на защита – Член 6 от Хартата на основните права на Европейския съюз – Право на свобода и сигурност – Съобщаване на основанията за задържане на заподозряното лице или обвиняемия в отделен документ – Момент, в който трябва да се извърши това съобщаване

По дело C-608/21

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) от Софийския районен съд (България) с определение от 17 септември 2021 г., постъпило в Съда на 29 септември 2021 г., в рамките на наказателно дело от административен характер срещу

XN

при участието на

полицейски орган при Второ РУ на СДВР

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: С. Lycourgos (докладчик), председател на състава, L. S. Rossi, J.-C. Bonichot, S. Rodin и O. Spineanu-Matei, съдии,

генерален адвокат: P. Pikamäe,
секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,
като взе предвид становищата, представени:
– за XN, от P. Рашков, адвокат,
– за Европейската комисия, от M. Wasmeier и Ив. Залогин, в
качеството на представители,
след като изслуша заключението на генералния адвокат,
представено в съдебното заседание от 12 януари 2023 г.,

постанови настоящото

РЕШЕНИЕ

1. Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 6, параграф 2 и член 8, параграф 1 от Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 година относно правото на информация в наказателното производство (ОВ L 142, 2012 г., с. 1).

2. Запитването е отправено в рамките на производство относно законосъобразността на заповедта за задържане на XN.

Правна уредба

Правото на Съюза

3. Съображения 14, 22, 27 и 28 от Директива 2012/13 гласят:
„(14) [С н]астоящата директива [...] се предвиждат общи минимални стандарти в областта на информацията за правата и обвинението, която следва да се предостави на лица, заподозрени или обвинени в извършването на престъпление, с цел повишаване на взаимното доверие между държавите членки. Настоящата директива се основава на правата, предвидени в Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), и по-специално членове 6, 47 и 48 от нея, като се основава на членове 5 и 6 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември

1950 г. (наричана по-нататък ЕКПЧ), така както се тълкуват от Европейския съд по правата на човека.

[...]

(22) Ако заподозряно лице или обвиняем бъдат арестувани или задържани, трябва да им се предостави информацията относно приложимите процесуални права посредством писмена декларация за правата, изготвена на лесноразбираем език по такъв начин, че да се подпомогне тези лица да разберат своите права. Такава декларация за правата се предоставя незабавно на всяко задържано лице, когато свободата му е отнета чрез действията на правоприлагащите органи в рамките на наказателно производство. В нея следва да се съдържа основна информацията относно всички възможности за обжалване на законосъобразността на ареста, за постигане на преразглеждане на задържането или за отправяне на искане за условно освобождаване, когато и доколкото такова право съществува в националното законодателство [...]

(27) На лица, обвинени в извършването на престъпление, следва да се предостави цялата информацията относно обвинението, необходима, за да могат те да подготвят защитата си и за да се гарантира справедливостта на производството.

(28) На заподозрените лица или на обвиняемите се предоставя незабавно информацията относно престъпното деяние, в извършването на което лицето е заподозряно или обвинено, като това става не по-късно от техния първи разпит в наказателното производство от полицията или от друг компетентен орган, без да се нарушава ходът на текущи разследвания. Описание на фактите, включително, ако са известни, времето и мястото, свързани с престъпното деяние, в извършването на което лицето е заподозряно или обвинено, както и евентуалната правна квалификация на предполагаемото престъпление, следва да се предоставя с достатъчно подробности, като се отчита стадият, на който се намира наказателното производство, когато подобно описание се дава, за да се гарантира справедливостта на производството и да се позволи ефективно упражняване на правото на защита“.

4. По силата на член 1 от Директива 2012/13, озаглавен „Предмет“:

„С настоящата директива се установяват правила относно правото на информация на заподозрените лица или на обвиняемите относно техните права в наказателното производство и относно обвинението срещу тях. С нея също се установяват правила относно правото на информация на лицата, за които е издадена европейска заповед за арест, относно техните права“.

5. Според член 2, параграф 1 от тази директива:

„Настоящата директива се прилага от момента, в който лицето бъде уведомено от компетентните органи на държава членка, че е заподозряно или обвинено в извършването на престъпление, до момента на приключване на производството, което означава окончателното решаване на въпроса дали заподозряното лице или обвиняемият е извършил престъплението, включително, когато е приложимо, производството по определяне на наказание и приключването на процедурите по обжалване“.

6. Член 6 от посочената директива, озаглавен „Право на информация относно обвинението“, предвижда в параграфи 1–3:

„1. Държавите членки гарантират, че заподозрените лица или обвиняемите получават информация относно престъпното деяние, в извършването на което са заподозрени или обвинени. Тази информация се предоставя незабавно и с подробностите, необходими, за да се гарантира справедливостта на производството и ефективното упражняване на правото на защита.

2. Държавите членки гарантират, че заподозрените лица или обвиняемите, които са арестувани или задържани, са информирани относно основанията за техния арест или задържане, включително за престъпното деяние, в извършването на което са заподозрени или обвинени.

3. Държавите членки гарантират, че не по-късно от момента на внасяне на обвинението в съда се предоставя подробна информация относно обвинението, включително относно характера и правната квалификация на престъплението, както и формата на участие на обвиняемия“.

7. Член 7 от същата директива, отнасящ се до „[п]равото на достъп до материалите по делото“, гласи в параграфи 1 и 2:

„1. Когато бъде арестувано и задържано лице на някой от етапите на наказателното производство, държавите членки гарантират, че документите по конкретния случай, с които разполагат компетентните органи и които са съществени за ефективно обжалване съгласно националното право на законосъобразността на ареста или задържането, са предоставени на арестуваните лица или на техните адвокати.

2. С цел гарантиране на справедливостта на производството и подготовка на защитата държавите членки гарантират, че на заподозрените лица или обвиняемите или на техните адвокати се предоставя достъп най-малко до всички доказателствени материали, независимо дали са в полза на заподозрения или обвиняемия, или в подкрепа на обвинението, с които разполагат компетентните органи“.

8. Член 8 от Директива 2012/13 е със заглавие „Проверка и средства за защита“ и предвижда в параграф 1:

„Държавите членки гарантират, че когато се предоставя информация на заподозрени лица или на обвиняеми съгласно членове 3–6, това се отбелязва в съответствие с процедурата за протоколиране, предвидена в правото на съответната държава членка“.

Българското право

9. Съгласно член 22 от Закона за административните нарушения и наказания (обн., ДВ, бр. 92 от 28 ноември 1969 г.):

„За предотвратяване и преустановяване на административните нарушения, както и за предотвратяване и отстраняване на вредните последици от тях могат да се прилагат принудителни административни мерки“.

10. Член 23 от този закон има следния текст:

„Случаите, когато могат да се прилагат принудителни административни мерки, техният вид, органите, които ги прилагат, и начинът за тяхното приложение, както и редът за тяхното обжалване се уреждат в съответния закон или указ“.

11. Член 72 от Закона за Министерството на вътрешните работи (обн., ДВ, бр. 53 от 27 юни 2014 г.) в редакцията му, прило-

жима към спора по главното производство (наричан по-нататък „Законът за Министерството на вътрешните работи“), предвижда:

„(1) Полицейските органи могат да задържат лице:

1. за което има данни, че е извършило престъпление.

[...]

(4) Задържаното лице има право да обжалва законността на задържането пред районния съд по седалище на органа. Съдът се произнася по жалбата незабавно, като решението му подлежи на касационно обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс пред съответния административен съд.

(5) От момента на задържането си лицето има право на защитник, като на задържания се разяснява и правото на отказ от защитник и последиците от него, както и правото му да откаже да дава обяснения, когато задържането е на основание ал. 1, т. 1. [...]“.

12. Съгласно член 73 от този закон на лицето, задържано при условията на член 72, ал. 1, т. 1–4, не могат да му бъдат ограничавани други права освен правото на свободно придвижване. Срокът на задържането в тези случаи не може да бъде повече от 24 часа.

13. Член 74 от Закона за Министерството на вътрешните работи гласи:

„(1) За лицата по чл. 72, ал. 1 се издава писмена заповед за задържане.

(2) В заповедта по ал. 1 се посочват:

1. името, длъжността и местоработата на полицейския орган, издал заповедта;

2. фактическите и правните основания за задържането;

3. данни, индивидуализиращи задържаното лице;

4. датата и часът на задържането;

5. ограничаването на правата на лицето по чл. 73;

6. правото му:

а) да обжалва пред съда законността на задържането;

б) на адвокатска защита от момента на задържането;

[...]

(3) Задържаното лице попълва декларация, че е запознато с правата си, както и за намерението си да упражни или да не упражни правата си по ал. 2, т. 6, букви „б“ – „е“. Заповедта се подписва от полицейския орган и от задържаното лице.

(4) Отказът или невъзможността на задържаното лице да подпише заповедта се удостоверява с подписа на един свидетел.

[...]

(6) Копие от заповедта се връчва на задържаното лице срещу подпис“.

14. Член 21, алинея 1 от Административнопроцесуалния кодекс (обн., ДВ, бр. 30 от 11 април 2006 г.) в редакцията му, приложима към спора по главното производство, гласи:

„Индивидуален административен акт е изричното волеизявление или изразеното с действие или бездействие волеизявление на административен орган или на друг овластен със закон за това орган или организация, лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени услуги, с което се създават права или задължения или непосредствено се засягат права, свободи или законни интереси на отделни граждани или организации, както и отказът да се издаде такъв акт“.

15. Член 145 от този кодекс предвижда:

„(1) Административните актове могат да се оспорват пред съда по отношение на тяхната законосъобразност.

(2) На оспорване подлежат:

1. първоначалният индивидуален административен акт, включително отказът да се издаде такъв акт;

[...]“.

16. Член 1 от Указ № 904 от 28 декември 1963 г. за борба с дребното хулиганство (обн., ДВ, бр. 102 от 31 декември 1963 г.) в редакцията му, приложима към спора по главното производство, гласи:

„(1) За дребно хулиганство, извършено от лице, навършило шестнадесетгодишна възраст, се налагат следните административни наказания:

1. задържане до 15 денонощия в структурно звено на Министерството на вътрешните работи;

2. глоба от 100 до 500 лв. [приблизително 50–255 евро].

(2) Дребно хулиганство по смисъла на този указ е непристойна проява, изразена в употреба на ругатни, псувни или други неприлични изрази на публично място пред повече хора, в оскърбително отношение и държане към гражданите, към органите на властта или на обществеността или в скарване, сбиване или други подобни действия, с които се нарушава общественият ред и спокойствие, но поради своята по-ниска степен на обществена опасност не представлява престъпление по чл. 325 от Наказателния кодекс“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

17. На 2 септември 2020 г. РК, полицейски орган при Второ районно управление на Столичната дирекция на вътрешните работи (България) издава заповед, с която е постановена принудителна административна мярка, изразяваща се в задържане на ХН за срок до 24 часа по подозрение за извършено престъпление.

18. В заповедта, подписана от РК, се посочват следните правни и фактически основания за задържането на ХН: „чл. 72, ал. 1, т. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи“ и „нарушаване на обществения ред“. ХН е отказал да положи подписа си на посочената заповед. На гърба на същата е отразено, че ХН е освободен на 3 септември 2020 г. в 11,10 ч., който факт е потвърден с подписа му. Непосредствено след задържането на ХН е извършен личен обиск, обективизиран в протокол, и му е предоставена за попълване декларация, с която са били разяснени правата по членове 72, 73 и 74 от Закона за Министерството на вътрешните работи.

19. На 3 септември 2020 г. ХН оспорва законосъобразността на заповедта за задържане пред запитващата юрисдикция – Софийски районен съд (България).

20. В хода на образуваното по жалбата дело са представени докладни записки на полицейските органи от 2, 3 и 4 септември 2020 г., съгласно които на 2 септември 2020 г., около 11,20 ч., като участник в протестни действия на територията на гр. София

(България) пред сградата на Народното събрание ХН се опитва да премине през формирания полицейски кордон, нанасяйки удари с ръце и крака по щитовете на полицейските служители и отправяйки цинични реплики към тях, което е наложило задържането му.

21. Липсват доказателства, че докладните записки на полицейските служители от 2 и 3 септември 2020 г. са били предоставени на ХН за запознаване по време на неговото задържане.

22. В писменото обяснение от 2 септември 2020 г. ХН съобщава, че е присъствал на протестните действия, като при възникнала ескалация на напрежението е бил избутан от тълпата към полицейския кордон, след което е задържан от органите на Министерството на вътрешните работи, които упражнили неправомерно физическо насилие спрямо него. Отрича да е нарушавал обществения ред.

23. На 8 септември 2020 г. след разпореждане на прокурор при Софийската районна прокуратура полицейски орган при Второ районно полицейско управление в този град съставя срещу ХН акт за констатиране на „проява на дребно хулиганство“, който внася за разглеждане в Софийския районен съд и в който са изложени твърдения, че извършвайки деянията, споменати в точка 20 от настоящото решение, ХН е извършил административно нарушение по член 1, алинея 2 от Указ № 904 от 28 декември 1963 г. в редакцията му, приложима към спора по главното производство.

24. С решение от 8 септември 2020 г. Софийският районен съд признава ХН за невинен и го оправдава поради недоказаност на твърдяното административно нарушение. Този съдебен акт е окончателен.

25. Запитващата юрисдикция посочва, че по делото в главното производство тя трябва да провери законосъобразността на заповедта за задържане на ХН.

26. Тя уточнява, че такова задържане на граждани, за които има данни, че са извършили престъпление, представлява принудителна административна мярка по смисъла на член 22 от Закона за административните нарушения и наказания, имаща характера

на индивидуален административен акт, чиято цел е да предотврати възможността лицето да се укрие или да извърши престъпление.

27. Според националната съдебна практика за приемането на такава мярка не е необходимо да са събрани безспорни доказателства, установяващи по категоричен и несъмнен начин авторството и вината на лицето, извършило престъпление по смисъла на Наказателния кодекс, тъй като тези доказателства трябва да се представят в наказателно, а не в административно производство. Достатъчно било да са налице „данни“ – писмени или устни, които сочат, че е осъществено престъпление, и обосновават подозрението, че въпросното лице вероятно е участвало в него.

28. Запитващата юрисдикция уточнява, че по силата на член 74, алинея 2, точка 2 от Закона за Министерството на вътрешните работи посочването на фактическите и правните основания за задържането съставлява основното условие за валидност на издадена от полицейски орган заповед. В това отношение Върховният административен съд (България) обаче тълкувал посочената разпоредба в смисъл, че е допустимо тази информация да не се съдържа в писмения акт за задържане, а в други съпътстващи го документи, предхождащи или последващи, макар същите да не се предоставят на засегнатото лице към момента на ограничаването на неговата свобода на придвижване.

29. Запитващата юрисдикция обаче счита, че тази практика на Върховния административен съд не е в съответствие с член 6, параграф 2 и с член от 8, параграф 1 от Директива 2012/13, както и с член 5, точка 1, буква с) ЕКПЧ, както е тълкуван от Европейския съд по правата на човека.

30. Всъщност според запитващата юрисдикция трябва да се вземе предвид обстоятелството, че правото на лицата със статут на „заподозрени“ на достъп до материалите по делото, предвидено в член 7 от Директива 2012/13, не е транспонирано в българското право и следователно не е гарантирано на тези лица. Такъв достъп бил осигурен единствено на „обвиняемите“ лица по смисъла на Наказателно-процесуалния кодекс.

31. Така при липсата на конкретна информация за фактическото и правното основание на задържането и предвид неосигуряването на достъп до материалите по делото, в които фигурират тези основания, задържаното лице, заподозряно в извършването на престъпление, било лишено от възможността да организира адекватно и пълноценно упражняването на правото си на защита и да оспори по съдебен ред законосъобразността на акта, с който се разпорежда задържането му.

32. Запитващата юрисдикция впрочем си задава въпроси относно обхвата и степента на подробност на данните за престъпното деяние, за което е задържано лицето, които трябва да му бъдат съобщени по силата на член 6 от Директива 2012/13.

33. При това положение Софийският районен съд решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли разпоредбите на член 8, параграф 1 във връзка с член 6, параграф 2 от Директива [2012/13] да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, прилагана корективно, въз основа на установена в съответната държава – членка на ЕС, съдебна практика, съгласно която е допустимо основанията за арест на заподозряно лице, включително за престъпното деяние, в извършването на което е заподозряно, да не се съдържат в писмения акт за задържане, а в други съпътстващи го документи (предхождащи или последващи), които не се представят незабавно и с които лицето може да се запознае впоследствие при евентуално оспорване на законността на задържането по съдебен ред?

2) Следва ли разпоредбата на член 6, параграф 2 от Директива [2012/13] да се тълкува в смисъл, че информацията относно престъпното деяние, в извършването на което едно арестувано лице е заподозряно, следва да съдържа данни за времето, мястото, начина на извършване, конкретното участие на лицето в него и следващата се наказателноправна квалификация, за да се гарантира ефективното упражняване на правото на защита?“.

По преюдициалните въпроси

По приложимостта на Директива 2012/13

34. Запитващата юрисдикция посочва, че по българското право задържането на основание член 72, алинея 1, точка 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи, като разглежданото по главното производство, представлява принудителна административна мярка, имаща характера на индивидуален административен акт. По-нататък, отново според тази юрисдикция, отговорността на дадено лице за престъплението, за което е било задържано по този ред, се разглежда отделно в рамките на наказателно производство. С оглед на тези елементи трябва да се провери дали Директива 2012/13 е приложима по делото в главното производство.

35. Както се посочва в член 1 от Директива 2012/13, с нея се установяват правила относно правото на заподозрените лица или обвиняемите да бъдат информирани за техните права в наказателното производство и за обвинението срещу тях.

36. По-нататък, според член 2, параграф 1 от тази директива тя се прилага от момента, в който лицето бъде уведомено от компетентните органи на държава членка, че е заподозряно или обвинено в извършването на престъпление, до момента на приключване на производството, което означава окончателното решаване на въпроса дали заподозряното лице или обвиняемият е извършил престъплението, включително, когато е приложимо, производството по определяне на наказание и приключването на процедурите по обжалване.

37. В настоящия случай от акта за преюдициално запитване следва, че разглежданата по главното производство заповед за задържане посочва като фактическо и правно основание на това задържане „чл. 72, ал. 1, т. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи“ и „нарушаване на обществения ред“. Тази разпоредба предвижда задържането на лицата, за които има данни, че са извършили престъпление. Освен това от индикациите на запитващата юрисдикция е видно, че престъплението, в чието из-

вършване е бил заподозрян XN, е в обхвата на Наказателния кодекс.

38. Впрочем независимо от информацията, която е била ефективно предадена на XN от националните полицейски органи, следва да се приеме, че поради неговото арестуване и задържане XN е бил уведомен, че е бил заподозрян в извършването на престъпление, така че това условие за прилагане на Директива 2012/13, установено в член 2, параграф 1 от нея, е изпълнено.

39. От тези съображения следва, че посочената директива е приложима по делото в главното производство.

По първия въпрос

40. С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 6, параграф 2 и член 8, параграф 1 от Директива 2012/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат прилагането на национална правна уредба, според която основанията за задържане на лицата, заподозрени или обвинени в извършването на престъпление, включително информацията за престъпното деяние, в извършването на което са заподозрени или обвинени, могат да бъдат изложени в документи, различни от акта за задържане, и които се съобщават на тези лица само в рамките на евентуално оспорване на законосъобразността на задържането по съдебен ред.

41. Важно е да се отбележи в самото начало, че като се има предвид предметът на този въпрос, член 8, параграф 1 от Директива 2012/13 не следва да се тълкува. Тази разпоредба изисква, когато се предоставя информация на заподозрени лица или на обвиняеми съгласно членове 3–6 от тази директива, това да се отбелязва в съответствие с процедурата за протоколиране, предвидена в правото на съответната държава членка. От преюдициалното запитване обаче не е видно това задължение за протоколиране на информация да има каквато и да било релевантност за отговора на посочения въпрос.

42. За тълкуването на член 6, параграф 2 от Директива 2012/13 трябва да се вземат предвид не само текстът на тази разпоредба, но и нейният контекст и целите на правната уредба, от

която тя е част (решение от 2 март 2023 г., Staatsanwaltschaft Graz (Служба за данъчно-наказателни дела – Дюселдорф) (С-16/22, EU:C:2023:148, т. 25 и цитираната съдебна практика).

43. На първо място, що се отнася до текста на член 6, параграф 2, той гласи, че държавите членки гарантират, че заподозрените лица или обвиняемите, които са арестувани или задържани, се информират за основанията за техния арест или задържане, включително за престъпното деяние, в извършването на което са заподозрени или обвинени. Следователно тази разпоредба не дава никакво указание за момента, в който основанията за задържането трябва да бъдат съобщени.

44. На второ място, що се отнася до контекста на член 6, параграф 2 от Директива 2012/13, трябва да се отбележи, че параграф 1 от същия член предвижда в своето първо изречение задължението за държавите членки да информират заподозрените лица или обвиняемите за престъпното деяние, в извършването на което са заподозрени или обвинени. В неговото второ изречение е уточнено, че тази информация се предоставя „незабавно“ и с подробностите, необходими, за да се гарантират справедливостта на производството и ефективното упражняване на правото на защита.

45. В това отношение от съображение 28 от тази директива е видно, че на тези лица се предоставя „незабавно“ информация за престъпното деяние, в извършването на което са заподозрени или обвинени, като това става не по-късно от техния първи разпит в наказателното производство от полицията или от друг компетентен орган.

46. Както отбелязва генералният адвокат в точка 41 от заключението си, член 6, параграф 1 от Директива 2012/13 установява общо задължение за предоставяне на информация относно престъпното деяние, към което се добавя допълнителното задължение за информация, предвидено в член 6, параграф 2 от тази директива, когато заподозрените лица или обвиняемите са арестувани или задържани, и засягащо основанията за техния арест или задържане. Съчетаването на тези две разпоредби позволява да се направи изводът, че предвиденото в параграф 1 на член 6 времево

изискване, а именно заподозряното лице или обвиняемият да бъде информиран „незабавно“ за престъпното деяние, в извършването на което е заподозрян или обвинен, се прилага и при арестуване или задържане по смисъла на параграф 2 от същия член 6.

47. На трето място, що се отнася до преследваната от Директива 2012/13 цел, от съвместния прочит на член 1 и съображения 14 и 27 от нея следва, че нейната цел е да се предвидят минимални стандарти в областта на информацията, която следва да се предоставя на лица, заподозрени или обвинени в извършването на престъпление, за да могат те да подготвят защитата си и за да се гарантира справедливостта на производството (вж. в този смисъл решение от 28 януари 2021 г., Специализирана прокуратура (Декларация за правата), C-649/19, EU:C:2021:75, т. 58).

48. Незабавното предоставяне на информация на заподозрените лица или на обвиняемите относно престъпното деяние, в извършването на което са заподозрени или обвинени, предвидено в член 6, параграф 1 от Директива 2012/13, допринася за гарантирането на тази цел, тъй като позволява на тези лица да подготвят ефективно защитата си.

49. Когато заподозрените лица или обвиняемите са арестувани или задържани, целта да се гарантира справедливостта на производството и да се позволи ефективното упражняване на правото на защита изисква по-нататък, както е видно от съображение 22 от Директива 2012/13, тези лица да имат възможност ефективно да оспорят законосъобразността на задържането или ареста си, да постигнат преразглеждане на задържането или да поискат временно освобождаване, когато и доколкото правото на такова освобождаване съществува в съответната държава членка. За тази цел те трябва да разполагат незабавно с основанията за задържането или ареста си. Това е причината, поради която член 6, параграф 2 от Директива 2012/13 предвижда съобщаването на тези основания, а член 7, параграф 1 от нея изисква документите, които са съществени за такова ефективно обжалване на законосъобразността на ареста или задържането, да бъдат предоставени на задържаното или арестуваното лице или на неговия адвокат.

50. Впрочем Директива 2012/13 не урежда способите, чрез които информацията, предвидена в член 6 от нея, трябва да бъде съобщена на заподозряното лице или обвиняемия. Тези способности обаче не биха могли да застрашават постигането на целта, посочена в тази разпоредба (вж. в този смисъл решение от 23 ноември 2021 г., IS (Незаконосъобразност на акта за преюдициално запитване), C-564/19, EU:C:2021:949, т. 128 и цитираната съдебна практика), и особено на целта в основата на параграф 2 от посочения член, припомнена в предходната точка от настоящото решение.

51. От това следва, че доколкото целта по член 6, параграф 2 от Директива 2012/13 е гарантирана, информацията относно основанията за задържането или арестуването на заподозрените лица или обвиняемите, включително относно престъпното деяние, в извършването на което те са заподозрени или обвинени, може да им бъде съобщена в документи, отделни от акта за задържане.

52. Всъщност само по себе си обстоятелството, че този акт не съдържа достатъчно информация относно основанията за задържане, не възпрепятства възможността задържаните или арестуваните лица да оспорят ефективно законосъобразността на ареста или задържането си, при условие че елементите, съдържащи се в други документи, съставени от компетентните органи и съобщени на тези лица, им позволяват да разберат тези основания.

53. По-нататък, от съображенията, съдържащи се по-конкретно в точки 46 и 49 от настоящото решение, следва, че посочената в член 6, параграф 2 от Директива 2012/13 информация трябва да се предостави незабавно на задържаните или арестуваните лица, за да се постигне преследваната от тази разпоредба цел. Както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 44 от своето заключение, от това следва, че тези лица трябва да бъдат уведомени възможно най-бързо за основанията за ареста или задържането им, а именно – в момента на лишаването от свобода или в кратък срок след неговото начало.

54. Следователно е важно актът за задържане или документите, различни от този акт, които съдържат необходимата информация относно основанията за ареста или задържането, да бъдат

съобщени възможно най-бързо на арестуваните или задържаните лица. Точният момент на това съобщаване обаче може да бъде определен в зависимост от конкретните обстоятелства около лишаването от свобода.

55. Такова тълкуване на член 6, параграф 2 от Директива 2012/13 се потвърждава от практиката на Европейския съд по правата на човека по член 5 ЕКПЧ, която е посочена изрично в съображение 14 от Директива 2012/13. Този съд всъщност вече е постановил, че всеки, който има право да подаде жалба с цел бързо произнасяне по законосъобразността на неговото задържане, не може да се възползва ефективно от това право, ако не бъде уведомен в най-кратък срок и в достатъчна степен за мотивите за лишаването му от свобода (ЕКПЧ, 12 април 2005 г., *Chatanев и др./Грузия и Русия*, СЕ:ЕCHR:2005:0412JUD003637802, § 413).

56. Освен това същият съд приема, че член 5, точка 2 ЕКПЧ прогласява основната гаранция, че всяко арестувано лице трябва да знае основанията за задържането си. Включена в системата на защита, която този член предоставя, точка 2 от него задължава да се уведоми такова лице на прост и достъпен за него език за правните и фактическите основания за лишаването му от свобода, за да може то да оспори законосъобразността му пред съд по силата на точка 4 от посочената разпоредба. Това лице трябва да разполага с тези сведения „незабавно“, но служителите, които го лишават от свободата му, може да не му ги предоставят изцяло веднага. За да се определи дали лицето е получило достатъчно сведения и достатъчно рано, трябва да се вземат предвид особеностите на конкретния случай (ЕКПЧ, 15 декември 2016 г., *Khlaifia и др./Италия*, СЕ:ЕCHR:2016:1215JUD001648312, § 115).

57. Що се отнася до конкретните обстоятелства по спора в главното производство, следва да се отбележи, че целта на предвиденото в член 6, параграф 2 от Директива 2012/13 задължение заподозрените лица и обвиняемите да бъдат уведомени за основанията за задържането им, а именно целта да се даде възможност на съответното лице да оспори ефективно законосъобразността на задържането си, не би могла да бъде постигната, ако информацията относно основанията за това задържане се предостави едва

след като лицето е подало жалба, за да оспори законността на задържането си. Всъщност е важно да се избегне положение, при което посоченото лице се оказва задължено да оспори законосъобразността на заповедта за задържане, за да може да се запознае с основанията за него, тъй като в такъв случай то не би могло да подготви ефективно жалбата си, нито да прецени шансовете ѝ за успех.

58. С оглед на гореизложените съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 6, параграф 2 от Директива 2012/13 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска прилагането на национална правна уредба, според която основанията за задържане на лицата, заподозрени или обвинени в извършването на престъпление, включително информацията за престъпното деяние, в извършването на което са заподозрени или обвинени, може да бъдат изложени в документи, различни от акта за задържане. Същата разпоредба обаче не допуска тази информация да бъде съобщена на посочените лица само при евентуално оспорване на законосъобразността на задържането по съдебен ред, а не в момента на лишаването от свобода или в кратък срок след неговото начало.

По втория въпрос

59. С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 6, параграф 2 от Директива 2012/13 трябва да се тълкува в смисъл, че изисква основанията за задържането, съобщени на лицата, заподозрени или обвинени в извършването на престъпление, да съдържат данни относно момента, мястото и начина на извършване на престъплението, конкретното участие на тези лица в него и произтичащата от него правна квалификация.

60. Подобно на преценката в точка 46 от настоящото решение, следва да се отбележи, че качественият критерий по член 6, параграф 1 от Директива 2012/13 – а именно, че информацията се предоставя „с [необходимите подробности]“ – трябва да се прилага и в случай на арест или задържане по смисъла на член 6, параграф 2.

61. Съображение 28 от тази директива уточнява в това отношение, че описание на фактите, включително, ако са известни, времето и мястото, свързани с престъпното деяние, в извършването на което лицето е заподозряно или обвинено, както и евентуалната правна квалификация на предполагаемото престъпление, следва да се предоставя с достатъчно подробности, като се отчита стадият, на който се намира наказателното производство, когато подобно описание се дава, за да се гарантира справедливостта на производството и да се позволи ефективно упражняване на правото на защита.

62. Така, за да се гарантира преследваната с член 6, параграф 2 от Директива 2012/13 цел, на задържаното лице трябва да се предостави цялата необходима информация, за да може то да оспори ефективно законосъобразността на задържането си.

63. По-специално, от една страна, трябва да му се предостави описание на релевантните факти, които са известни на компетентните органи и са свързани с престъплението, в извършването на което лицето е заподозряно или обвинено. Както отбелязва генералният адвокат в точка 58 от заключението си, това описание трябва да съдържа – освен известните време и място на настъпване на фактите – формата на участие на съответното лице в това престъпление.

64. От друга страна, необходимо е също така в това описание да се включи дадената от компетентните органи неокончателна правна квалификация на престъплението, в чието извършване съответното лице е заподозряно или обвинено, стига тази квалификация да е от естество да позволи на лицето или на неговия адвокат да разбере по-добре основанията за задържането и съответно да оспори ефективно законосъобразността му пред компетентния съд.

65. Важно е обаче да се отбележи, както е видно от съображение 28 от Директива 2012/13, че степента на подробност на информацията, посочена в предходните две точки, трябва да бъде адаптирана в зависимост от стадия на наказателното производство, така че да не се вреди на напредването на текущо разследване, като едновременно с това на арестуването или задържането

лице се гарантира предоставянето на достатъчно информация, за да разбере основанията за ареста или задържането си, и ако е необходимо, да оспори ефективно неговата законосъобразност.

66. Практиката на Европейския съд по правата на човека по член 5 ЕКПЧ, цитирана в точки 55 и 56 от настоящото решение, е в подкрепа на така изложеното тълкуване на член 6, параграф 2 от Директива 2012/13, тъй като изисква основанията за ареста или задържането да бъдат съобщени в достатъчна степен (ЕСПЧ, 12 април 2005 г., *Chamanev и др./Грузия и Русия*, СЕ:ЕCHR:2005:0412JUD003637802, § 413) и да съдържат правните и фактическите причини за лишаването от свобода, за да може засегнатото лице да оспори законосъобразността му пред съд по силата на точка 4 от същия член 5 (ЕСПЧ, 15 декември 2016 г., *Khlaiifa и др./Италия*, СЕ:ЕCHR:2016:1215JUD001648312, § 115).

67. Европейският съд по правата на човека приема по-нататък, че в контекста на член 5, точка 1, буква „с“ ЕКПЧ мотивите на решението за задържане са релевантен елемент, когато трябва да се определи дали задържането на едно лице трябва да се сметне за произволно. Така в рамките на първия аспект на тази разпоредба – който позволява законосъобразното задържане на лице, когато са налице правдоподобни основания да се подозира, че то е извършило престъпление – този съд е определил като несъвместима с принципа на защита срещу произвол, закрепен в член 5, точка 1, пълната липса на мотиви на съдебните актове, позволяващи задържане за продължителен период. Той обаче е приел, че предварителното задържане на жалбоподател не може да се сметне за произволно, ако компетентният съд е посочил някои основания за продължаването на задържането на съответното лице, освен ако посочените основания са крайно лаконични и лишени от каквото и да било позоваване на правни разпоредби, които биха могли да обосноват спорното задържане (ЕСПЧ, 22 октомври 2018 г., *S., V. и A./Дания*, СЕ:ЕCHR:2018:1022JUD003555312, § 92 и цитираната съдебна практика).

68. Член 5, точка 2 ЕКПЧ обаче не задължава компетентните органи при задържането на съответното лице да му изброят изчерпателно всички обвинения срещу него (ЕСПЧ, 19 април

2011 г., *Gasimp/Латвия*, CE:ECHR:2011:0419JUD006945801, § 53).

69. В настоящия случай запитващата юрисдикция обяснява, че съгласно член 74, алинея 2, точки 2–4 от Закона за Министерството на вътрешните работи заповедта за задържане трябва да съдържа, наред с други елементи, фактическите и правните основания за задържането, данни, индивидуализиращи задържаното лице, както и датата и часа на задържането.

70. Следва да се констатира, че тези елементи *a priori* могат да осигурят подходяща информация на задържаното лице, стига да му позволяват да разбере основанията за задържането си и то евентуално да оспори ефективно неговата законосъобразност.

71. Националният съд обаче трябва да се увери, че предоставяната във всеки конкретен случай информация е достатъчно пълна в съответствие с посоченото в точки 63–65 от настоящото решение.

72. В това отношение от индикациите, предоставени от запитващата юрисдикция, е видно, че в заповедта за задържане на ХН правните и фактическите основания за това задържане се обявяват по следния начин: „чл. 72, ал. 1, т. 1 [от Закона за Министерството на вътрешните работи]“ и „нарушаване на обществения ред“. Само тази информация обаче не изглежда достатъчна, за да се спазят изискванията, произтичащи от член 6, параграф 2 от Директива 2012/13, понеже тя не дава възможност на ХН да оспори ефективно законосъобразността на тази заповед.

73. Запитващата юрисдикция впрочем уточнява, че по българското право достъпът до материалите по делото, предвиден в член 7 от Директива 2012/13, е гарантиран единствено на лицата, които имат статут на „обвиняеми“. Така арестуваното или задържаното лице, което не е формално конституирано в това качество, не може да има достъп до документите по въпросното дело, с които компетентните органи разполагат.

74. В това отношение трябва да се припомни, че член 7, параграф 1 изисква на арестуваното или задържаното лице или на неговия адвокат да се предоставят документите, които са съществени с оглед на ефективното оспорване на законосъобразността

на неговия арест или задържане, допълвайки по този начин задължението за информиране, предвидено в член 6, параграф 2 от Директива 2012/13. Този член 7, параграф 1 обаче се прилага за всяко арестувано или задържано лице на който и да било от стадията на наказателното производство и следователно независимо от правния статут, който националното право предоставя на това лице.

75. При липсата на достатъчно информация в заповедта за задържане относно основанията за това задържане, изисквана от член 6, параграф 2 от Директива 2012/13, и при липсата на предвидения в член 7, параграф 1 от тази директива достъп до документите, които са съществени за ефективното оспорване на законосъобразността на ареста или задържането му, лице, което като XN е задържано, тъй като е заподозряно в извършването на престъпление, е лишено от достатъчно информация, за да може да оспори ефективно законосъобразността на задържането си.

76. От гореизложените съображения следва, че член 6, параграф 2 от Директива 2012/13 трябва да се тълкува в смисъл, че изисква основанията за задържането на лица, заподозрени или обвинени в извършването на престъпление, да съдържат цялата необходима информация, за да имат те възможност ефективно да оспорят законосъобразността на задържането си. Тази информация трябва да съдържа описание на релевантните факти, известни на компетентните органи, сред които фигурират известните време и място на настъпване на фактите, формата на конкретното участие на тези лица в предполагаемото престъпление и дадената неокончателна правна квалификация, като същевременно се отчита стадият на наказателното производство, така че да не се вреди на напредването на текущо разследване.

По съдебните разноски

77. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, тя следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, напра-

вени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

Поради изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

1) Член 6, параграф 2 от Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 година относно правото на информация в наказателното производство

трябва да се тълкува в смисъл, че:

допуска прилагането на национална правна уредба, според която основанията за задържане на лицата, заподозрени или обвинени в извършването на престъпление, включително информацията за престъпното деяние, в извършването на което са заподозрени или обвинени, могат да бъдат изложени в документи, различни от акта за задържане. Същата разпоредба обаче не допуска тази информация да бъде съобщена на посочените лица само при евентуално оспорване на законосъобразността на задържането по съдебен ред, а не в момента на лишаването от свобода или в кратък срок след началото на същото.

2) Член 6, параграф 2 от Директива 2012/13

трябва да се тълкува в смисъл, че:

изисква основанията за задържането на лица, заподозрени или обвинени в извършването на престъпление, да съдържат цялата необходима информация, за да имат те възможност ефективно да оспорят законосъобразността на задържането си. Тази информация трябва да съдържа описание на релевантните факти, известни на компетентните органи, сред които фигурират известните време и място на настъпване на фактите, формата на конкретното участие на тези лица в предполагаемото престъпление и дадената неокончателна правна квалификация, като същевременно се отчита стадият на наказателното производство, така че да не се вреди на напредването на текущо разследване.